

ՏԻԶԻԿԱ 9-րդ ԴԱՄԱՐԱՆ
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՓՈՒԼ 2024-2025 ուս. տարի
Տևողությունը – 150 րոպե – ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Բոլոր խնդիրներում համարել՝

Ազատ անկման արագացումը	10 մ/վ²
Ջրի խտությունը	1000 կգ/մ³
Ջրի տեսակարար ջերմունակությունը	4200 Ջ/(կգ · °C)
Սառույցի հալման տեսակարար ջերմությունը	3.4 · 10⁵ Ջ/կգ
Սառույցի տեսակարար ջերմունակությունը	2100 Ջ/(կգ · °C)

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներ

1. Տեղորոշիչ սարքը թարմացնում է էկրանի պատկերը $2 \cdot 10^{-6}$ վ մեկ: 2 կմ/վ արագությամբ հրթիռի հետագիծն ուղիղ գիծ է: Ինչքա՞ն է հրթիռի անցած ճանապարհը պատկերների թարմացման ընթացքում:

- 1) 1 մմ   2) 4 մմ   3) 4 ս   4) 1 կմ

Լուծում: Հրթիռի անցած ճանապարհը՝ $S = vt = 2 \cdot 10^3 \cdot 2 \cdot 10^{-6} = 4 \cdot 10^{-3} = 4$ մմ:

Պատասխան: 2) 4 մմ

2. Միևնույն կետից միաժամանակ դուրս են գալիս երկու ավտոմեքենա և մոդուլով նույն v արագությամբ 120 ր շարժվում են հակառակ ուղղություններով, որից հետո կանգ են առնում: Նրանց շարժվելուց τ ժամանակ անց այդ նույն կետից $2v$ արագությամբ դուրս է գալիս երրորդ ավտոմեքենան, որին հանձնարարված է հաջորդաբար հասնել առաջին երկու ավտոմեքենաներին մինչև դրանց շարժման ավարտը: τ -ի ի՞նչ առավելագույն արժեքի դեպքում երրորդ մեքենան կարող է կատարել հանձնարարությունը: Երրորդ մեքենայի շրջադարձի ժամանակը անտեսեք:

- 1) ≈ 10.9 ր   2) 24 ր   3) 20 ր   4) 15 ր

Լուծում: τ ժամանակում առաջին ավտոմեքենայի անցած ճանապարհը՝ $S = vt$: Որպեսզի երրորդ ավտոմեքենան հասնի առաջինին անհրաժեշտ է $t_1 = S/(2v - v) = \tau$ ժամանակ: Արդյունքում նրանք կհանդիպենք սկզբնակետից $S_1 = t_1 \cdot 2v = 2v\tau$ հեռավորության վրա, իսկ երկրորդ ավտոմեքենան կգտնվի այդ գծի շարունակության վրա՝ սկզբնակետից $S_2 = (\tau + t_1)v = 2\tau v$ հեռավորության վրա: Որպեսզի երրորդ ավտոմեքենան հասնի երկրորդին անհրաժեշտ է $t_2 = (S_1 + S_2)/(2v - v) = 4\tau$ ժամանակ: Ընդհանուր ժամանակը չպետք է գերազանցի 120 ր-ն՝ $120 \geq \tau + t_1 + t_2 = 6\tau$: Այստեղից էլ կստանանք՝ $\tau_{max} = 20$ ր:

Պատասխան: 3) 20 ր

3. Պատրաստվել է արձանի մոդելը: Մոդելի ծավալը 1000 անգամ փոքր է իրական արձանի ծավալից: Քանի՞ անգամ են տարբերվում իրական արձանի և մոդելի բարձրությունները:

- 1) 1000   2) 100   3) 10   4) 10⁹

Լուծում: Դիցուք արձանի յուրաքանչյուր գծային չափս (երկարություն, լայնություն, բարձրություն) մեծ է մոդելի համապատասխան չափսից N անգամ: Այս դեպքում արձանի ծավալը մոդելի ծավալից մեծ կլինի N^3 անգամ՝ $N^3 = 1000$: Այստեղից էլ կստանանք՝ $N = 10$:

Պատասխան: 3) 10

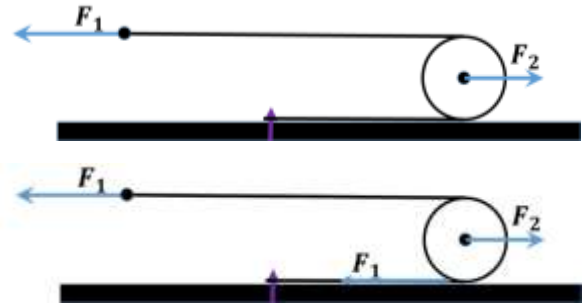
4. Բնակարանի ապահովիչը դիմանում է մինչև 10 Ա հոսանքի ուժին: Ի՞նչ P հզորությամբ սարք է թույլատրվում միացնել այսպիսի ապահովիչ ունեցող ցանցին: Բնակարանի սնուցման լարումը 220 Վ է:

- 1) $P \leq 1$ կՎտ   3) 2 կՎտ $\leq P \leq 3$ կՎտ
 2) 1 կՎտ $\leq P \leq 2$ կՎտ   4) Ճիշտ են 1)-ին և 2)-րդ պատասխանները

Լուծում: Սարքի առավելագույն թույլատրելի հզորությունը՝ $P_{max} = IU = 2,2$ կՎտ: Կամայական սարք, որի հզորությունը չի գերազանցում այդ արժեքը թույլատրելի է:

Պատասխան: 4) Ճիշտ են 1)-ին և 2)-րդ պատասխանները

5. Նկարում պատկերված համակարգում $F_1 = 10$ Ն: Ինչքան պետք է լինի F_2 -ը, որպեսզի համակարգը լինի հավասարակշռության վիճակում: Շփումը բացակայում է:
 1) 5 Ն   2) 10 Ն   3) 20 Ն   4) 40 Ն

Լուծում: Ճախարակի վրա նույն թելն ազդում է երկու տեղից՝ վերևից և ներքևից՝ յուրաքանչյուրը F_1 ուժով: Որպեսզի ճախարակը գտնվի հավասարակշռության մեջ, անհրաժեշտ է, որ համագոր ուժը 0 լինի: Հետևաբար $F_2 = 2F_1 = 20$ Ն:

Պատասխան: 3) 20 Ն

6. 600 գ զանգվածով մարմինը որոշակի հեղուկի մեջ լրիվ ընկղմելիս արտամղում է 500 սմ³ հեղուկ: Ամբողջությամբ կտուգվի՞ արդյոք այս մարմինը ջրում:

- 1) Ոչ   3) Կախված է հեղուկի տեսակից, որի մեջ ընկղմել են մարմինը սկզբում
 2) Այո   4) Կախված է մարմնի նյութի տեսակից

Լուծում: Խնդրի պայմանից հետևում է, որ մարմնի ծավալը 500 սմ³ է: Մարմնի խտությունը՝ $\rho = m/V = 1,2$ գ/սմ³ > 1 գ/սմ³: Հետևաբար մարմինը ամբողջությամբ կտուգվի ջրում:

Պատասխան: 2) Այո

7. Սառույցի կտորը դրված է անոթի աջ եզրին: Անոթն իր հերթին դրված է հավասարակշռված լծակի վրա: Ինչպե՞ս կփոխվի լծակի հավասարակշռությունը սառույցի հալելու ընթացքում:

- 1) Լծակը կպտտվի ժամսլաքի ուղղությամբ:
 2) Լծակը կպտտվի ժամսլաքին հակառակ ուղղությամբ:
 3) Լծակը կշարունակի մնալ հավասարակշռության վիճակում:
 4) Անհնար է պատասխանել հարցին:

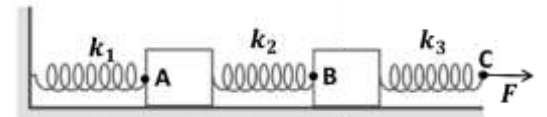
Լուծում: Սառույցի հալումից առաջացած ջրի զանգվածը հավասար է սառույցի զանգվածին, իսկ ծանրության կենտրոնը գտնվում է անոթի մեջտեղում: Արդյունքում ջրի ծանրության ուժի բազուկն ավելի փոքր կլինի, քան սառույցինը: Հետևաբար ջրի մոմենտը ավելի փոքր կլինի, քան սառույցի մոմենտը, որն էլ հավասար էր m զանգվածով մարմնի վրա ազդող ծանրության ուժի մոմենտին: Արդյունքում լծակը կպտտվի ժամսլաքի հակառակ ուղղությամբ:

Պատասխան: 2) Լծակը կպտտվի ժամսլաքին հակառակ ուղղությամբ:

Նկարում պատկերված համակարգում $k_1 = k_2 = 20$ Ն/մ, $k_3 = 30$ Ն/մ:

8. Ինչքան կտեղափոխվի զսպանակի C կետը, եթե $F = 120$ մՆ:

- 1) 4 մմ   2) 6 մմ   3) 10 մմ   4) 16 մմ

9. Ինչքան կտեղափոխվի զսպանակի B կետը, եթե $F = 120$ մՆ:

- 1) 4 մմ   2) 6 մմ   3) 8 մմ   4) 12 մմ

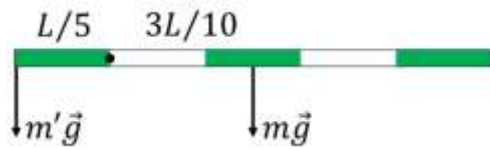
Լուծում: Քանի որ F ուժի ազդեցությամբ մարմինները գտնվում են հավասարակշռության մեջ, հետևաբար յուրաքանչյուր զսպանակում առաջացած առաձգականության ուժը նույնպես F է: Այստեղից էլ կարող ենք գտնել բոլոր զսպանակների երկարացումները՝ $x_1 = F/k_1 = 6$ մմ, $x_2 = F/k_2 = 6$ մմ, $x_3 = F/k_3 = 4$ մմ: Արդյունքում C կետը կտեղափոխվի $x_C = x_1 + x_2 + x_3 = 16$ մմ-ով, իսկ B կետը՝ $x_B = x_1 + x_2 = 12$ մմ-ով:

Պատասխան: 8. 4) 16 մմ, 9. 4) 12 մմ

10. $m = 0.8$ կգ զանգվածով համասեռ լծակը կարող է պտտվել հողակապի շուրջը: Հողակապը բաժանում է լծակը **1:4** հարաբերակցությամբ: Կարճ բազկի ծայրից կախված է **4m** զանգվածով $t_0 = -10^\circ\text{C}$ ջերմաստիճանի սառույցի կտորը: Լծակը պահվում է հորիզոնական դիրքում ձեռքով: Սառույցը սկսեցին տաքացնել **5** կՎտ հզորությամբ ջեռուցչով: Որքա՞ն ժամանակ անց պետք է անջատել ջեռուցիչը, որպեսզի լծակը մնա հավասարակշռության վիճակում ձեռքը բաց թողնելուց հետո: Ջերմային կորուստներն անտեսել:

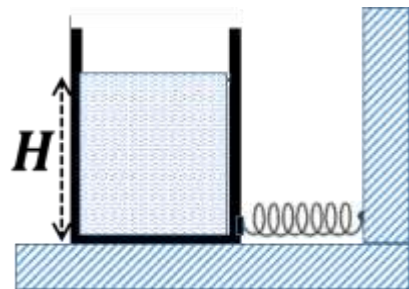
- 1) ≈ 149 վ   2) ≈ 153 վ   3) ≈ 181 վ   4) ≈ 187 վ

Լուծում: Դիցուք լծակի երկարությունը L է: Սառույցի ծանրության ուժի բազուկը կլինի $L/5$, իսկ ձողի ծանրության ուժինը՝ $3L/10$: Ըստ մոմենտների կանոնի լծակը կգտնվի հավասարակշռության մեջ, եթե կախված սառույցի զանգվածը՝ $m' = 3m/2$: Այսինքն՝ տաքացման արդյունքում ամբողջ սառույցը պետք է հասնի մինչև հալման ջերմաստիճանը (0°C) և $4m - m'$ զանգվածով սառույցը հալչի: $Q = Nt = 4mc(0 - (-10)) + (4m - 3m/2)\lambda$: Այստեղից էլ կստանանք $N = (40c + 2.5\lambda)m/N \approx 149$ վ:

Պատասխան: 1) ≈ 149 վ

11. Անկշիռ, ուղղանկյուն հատույթով, $S = 10$ սմ² հիմքի մակերեսով անոթի մեջ լցնում են ջուր: Ցավոք, անոթի հարթ պատի վրա՝ հիմքին շատ մոտ առաջանում է $S_0 = 1$ սմ² մակերեսով անցք: Առաջարկվում է անցքը փակել ռետինե թիթեղով, որը դրսից զսպանակով սեղմվում է անոթի պատին: Ինչքա՞ն պետք է լինի անոթի և հատակի միջև շփման գործակցի նվազագույն արժեքը, որպեսզի հնարավոր լինի կանխել ջրի արտահոսքը:

- 1) 0.001   2) 0.01   3) 0.1   4) 1

Լուծում: Անոթի հիմքին ջրի ճնշումը՝ $P = \rho g H S$: Որպեսզի հնարավոր լինի կանխել ջրի արտահոսքը՝ անհրաժեշտ է, որ զսպանակն անցքը սեղմի մի ուժով, որի ստեղծած ճնշումը հավասար լինի անոթի հիմքին ջրի ճնշմանը՝ $F = P S_0 = \rho g H S S_0$: Անոթը կգտնվի դադարի վիճակում, եթե նրա վրա ազդող դադարի շփման ուժի առավելագույն արժեքը մեծ կամ հավասար լինի զսպանակի կողմից ազդող ուժին՝ $F_{\eta}^{max} = \mu N = \mu m g \geq F$: Անոթն անկշիռ է. $m = \rho H S$: Այստեղից էլ կստանանք, որ $\mu \geq S_0/S = 0.001$:

Պատասխան: 1) 0.001

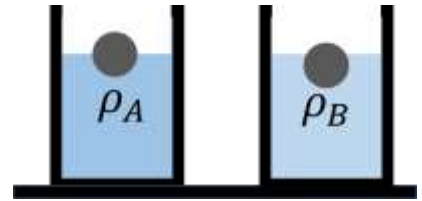
12. Անոթում լցված է **2** կգ ջուր, որի մակերեսային լողում է **0.1** կգ սառույց: Անոթը դրված է **500** Վտ հզորությամբ ջեռուցիչի վրա: Անոթի ջերմունակությունը և ջերմային կորուստներն անտեսել: Ինչքա՞ն է անոթում հաստատված ջերմաստիճանը **2 րոպե** անց:

- 1) $\approx 0^\circ\text{C}$ 2) $\approx 2.95^\circ\text{C}$ 3) $\approx 3.1^\circ\text{C}$ 4) $\approx 5.9^\circ\text{C}$

Լուծում: Քանի որ սկզբում անոթում ջերմային հավասարակշռություն է հաստատված ու նրա մեջ սառույց է լողում, ապա անոթի սկզբնական ջերմաստիճանը 0°C է: Որպեսզի սառույցը ամբողջությամբ հալչի անհրաժեշտ է $Q = m_u \lambda = 34$ կՋ ջերմաքանակ: **2 րոպեում** ջեռուցիչից անջատված ջերմաքանակը $Q = N\tau = 60$ կՋ > 34 կՋ: Հետևաբար սառույցը ամբողջությամբ կհալչի: Հավասարացնելով ջերմաքանակները՝ կստանանք $Q = N\tau = m_u \lambda + (m_u + m_2)c(t - 0)$, $t = (N\tau - m_u \lambda) / [(m_u + m_2)c] \approx 2.95^\circ\text{C}$:

Պատասխան: 2) $\approx 2.95^\circ\text{C}$

13. V ծավալով մարմինը, որը զցում ենք ρ_A խտությամբ հեղուկի մեջ, լողում է՝ ընկղմվելով իր ծավալի կեսով: Այդ նույն մարմինը հանում են և տեղափոխում են ρ_B խտությամբ հեղուկի մեջ, որի մեջ այն նույնպես լողում է: Ինչքա՞ն է երկրորդ հեղուկում մարմնի վրա ազդող Արքիմեդյան ուժը:

- 1) $0.5V\rho_B g$ 3) $0.5V\rho_A g$
 2) $0.5(\rho_A + \rho_B)Vg$ 4) Տվյալները բավարար չեն պատասխանելու համար

Լուծում: Անկախ նրանից, թե մարմինը որ հեղուկում է գտնվում, եթե մարմինը լողում է, ապա նրա վրա ազդող Արքիմեդյան ուժը $F_U = mg$: Առաջին հեղուկում լողալիս մարմինը ընկղմված է իր ծավալի կեսով, հետևաբար $F_U = 0.5V\rho_A g$: Նույն ուժն էլ կազդի մարմնի վրա երկրորդ հեղուկում:

Պատասխան: 3) $0.5V\rho_A g$

14. Հաղորդակից անոթների մեջ լցված է ջուր: Աջ անոթի մեջ ավելացնում են $\rho_1 = 900$ կգ/մ³ խտությամբ $h_1 = 8.1$ սմ յուղ: Որքա՞ն կդառնա անոթներում հեղուկների մակարդակների տարբերությունը: Հայտնի է, որ յուղը մի անոթից մյուսին չի անցնում:

- 1) 0.81 սմ   2) 7.29 սմ   3) 8.1 սմ   4) 0.81 մ

Լուծում: Յուղի սյան ճնշումը հավասարակշռվում է անոթներում ջրի մակարդակների տարբերությամբ՝ $\rho_1 h_1 g = \rho_2 \Delta h_2 g$: Այստեղից էլ կստանանք՝ $\Delta h_2 = \rho_1 h_1 / \rho_2 = 7.29$ սմ: Անոթներում հեղուկների մակարդակների տարբերությունը՝ $\Delta h = |\Delta h_2 - h_1| = 0.81$ սմ:

Պատասխան: 1) 0.81 սմ

15. Միջազգետրում ապրող շումերները որպես զանգվածի միավոր օգտագործում էին «տաղանդը»: **1 տաղանդը** հավասար էր **60 մինի**: Իր հերթին յուրաքանչյուր մինը **60 շեկել** է: Յուրաքանչյուր շեկել **8.33 գրամ** է: Քա՞նի կլիզգրամ է **1 տաղանդը**:

- 1) ≈ 0.5 կգ   2) ≈ 0.00833 կգ   3) ≈ 30 կգ   4) ≈ 30000 կգ

Լուծում: Խնդրի նկարագրությունից դժվար չի հաշվել, որ **1 տաղանդը = 60 մին = 60 · 60 շեկել = 60 · 60 · 8.33 գրամ = 29 988 գրամ ≈ 30 կգ**:

Պատասխան: 3) ≈ 30 կգ

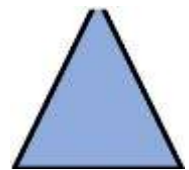
Կարճ պատասխանով առաջադրանքներ

16. a մեծությունը չափվել է $a = 10 \pm 1$ մմ ճշտությամբ, իսկ $b = 25 \pm 2$ մմ ճշտությամբ: Ինչքա՞ն է $(a - b)$ -ի բացարձակ սխալը: Պատասխանն արտահայտել մմ միավորներով:

Լուծում: Խնդրի պայմանից երևում է, որ $\Delta a = 1$ մմ և $\Delta b = 2$ մմ: $c = (a - b)$ մեծության բացարձակ սխալը՝ $\Delta c = \Delta a + \Delta b = 3$ մմ:

Պատասխան: 3 մմ

17. Նկարում պատկերված $H = 10$ սմ բարձրությամբ կոնաձև անոթը բերնեբերան ջուր են լցնում: Ինչքա՞ն է անոթի հատակին հիդրոստատիկ ճնշման ուժը, եթե անոթի հատակի մակերեսը $S = 30$ սմ² է:

Լուծում: Անոթի հատակին հիդրոստատիկ ճնշումը՝ $P = \rho g H$: Այստեղից էլ կստանանք անոթի հատակին ճնշման ուժը. $F = PS = \rho g HS = 3$ Ն:

Պատասխան: 3 Ն

18. Շարժասանդուղքի վրա շարժման ուղղությամբ քայլող մարդը բարձրանում է **90** վ-ում: Շարժասանդուղքի նկատմամբ անշարժ մարդը բարձրանում է **120** վ-ում: Ինչքա՞ն ժամանակում կբարձրանա անշարժ շարժասանդուղքով քայլող մարդը:

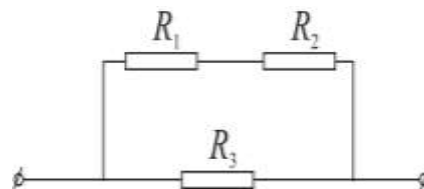
Լուծում: Նշանակենք շարժասանդուղքի երկարությունը L -ով, շարժասանդուղքի արագությունը՝ u -ով, իսկ մարդու սեփական արագությունը՝ v -ով: Շարժման ուղղությամբ շարժասանդուղքով քայլող մարդու դեպքում՝ $t_1 = L/(v + u)$: Շարժասանդուղքի վրա անշարժ կանգնած մարդու դեպքում՝ $t_2 = L/u$: Այս երկու հավասարումներից կստանանք. $u = L/t_2$, $v = L(t_2 - t_1)/(t_1 t_2)$: Անշարժ շարժասանդուղքով բարձրացող մարդու դեպքում էլ կունենանք հետևյալ հավասարումը. $v = L/t$, որտեղից էլ կստանանք $t = t_1 t_2 / (t_2 - t_1) = 360$ վ:

Պատասխան: 360 վ

Նկարում պատկերված սխեմայում $R_1 = 2$ Օմ, $R_2 = 6$ Օմ, $R_3 = 8$ Օմ:

Շղթայի սեղմակներին կիրառված է $U = 80$ Վ լարում:

19. Ինչքա՞ն է նկարում պատկերված շղթայի ընդհանուր դիմադրությունը:

20. Ինչքա՞ն է R_2 -ի վրա կիրառված լարումը:

Լուծում: R_1 -ը և R_2 -ը միացված են հաջորդաբար, հետևաբար այդ տեղամասի դիմադրությունը՝ $R_{12} = R_1 + R_2 = 8$ Օմ: R_{12} -ը և R_3 -ը միացված են զուգահեռաբար, հետևաբար ընդհանուր դիմադրությունը՝ $R = R_{12} R_3 / (R_{12} + R_3) = 4$ Օմ: Այս տեղամասով անցնող հոսանքի ուժը՝ $I = U/R = 20$ Ա: Քանի որ $R_{12} = R_3$, ապա R_{12} -ով կանցնի

$I' = I/2 = 10$ Ա հոսանք: Այստեղից էլ կգտնենք R_2 -ի վրա լարման անկումը. $U_2 = I' R_2 = 60$ Վ:

Պատասխան: 19. 4 Օմ, 20. 60 Վ

Տեղեկություն սխալանքներ հաշվելու բանաձևերի մասին:

ա) $c = a + b; \Delta c = \Delta a + \Delta b$

բ) $c = a - b; \Delta c = \Delta a + \Delta b$

գ) $c = a * b; \Delta c = a \cdot \Delta b + b \cdot \Delta a; \frac{\Delta c}{c} = \frac{\Delta a}{a} + \frac{\Delta b}{b}$

դ) $c = \frac{a}{b}; \Delta c = \frac{a \cdot \Delta b + b \cdot \Delta a}{b^2}; \frac{\Delta c}{c} = \frac{\Delta a}{a} - \frac{\Delta b}{b}$

Δx -ով նշանակված է x մեծության բացարձակ սխալը:

$\epsilon_x = \frac{\Delta x}{x}$ -ով նշանակված է x մեծության հարաբերական սխալը